

Грушецький Б. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ БОЛГАРІЇ У ПОСТКОМУНІСТИЧНИЙ ПЕРІОД

Центральним органом виконавчої влади, що безпосередньо здійснює зовнішню політику Болгарії, є Міністерство закордонних справ. Воно, як зазначає Т. Іванов, «виконує ключове завдання «кухні» зовнішньої політики: готує проекти зовнішньополітичних рішень, проводить попередні переговори з погодження позицій і документів, отримує та передає офіційну та неофіційну інформацію, здійснює необхідну дослідницьку, кадрову та протокольну діяльність» [1, с. 52].

Самостійність міністерства і його роль у формуванні зовнішньої політики значно зросли після падіння комуністичного режиму у 1989 р. Раніше усі зовнішньополітичні рішення приймалися керівними органами Болгарської комуністичної партії (БКП), а потім направлялись для виконання міністерствами та відомствами. Кадрова політика також перебувала у віданні партії: дипломати часто призначались на свої посади ЦК БКП, пропозиції міністра ігнорувались [2, с. 72-73].

Всі функції, що виконує МЗС Болгарії після 1989 р., можна розділити на чотири групи.

1. Пов'язані з формуванням зовнішньої політики Болгарії (розробка зовнішньополітичних аналізів, проектів стратегій, програм і концепцій, участь у підготовці проектів міжнародних угод, розробка позицій, цілей і завдань, затвердження складу делегацій для проведення переговорів, участь у міжнародних конференціях, роботі міжнародних організацій).

2. Координуючі зовнішньополітичну діяльність інших державних органів (керівництво та координація виконання міжнародних обов'язків Болгарії, пов'язаних з її участю в ЄС, ООН і НАТО, взаємодія з органами державної влади при здійсненні ними повноважень в області зовнішньої політики та міжнародної діяльності).

3. Практичні - з реалізації зовнішньої політики країни (підтримка та розвиток двостороннього, регіонального та багатостороннього співробітництва, дипломатичних і консульських відносин з іншими державами та міжнародними організаціями, проведення переговорів і укладання міжнародних договорів, координація і проведення переговорів щодо приєднання Болгарії до міжнародних організацій, захист прав і інтересів болгарської держави, її громадян, болгарських національних меншин за межами країни).

4. Кадрові (організація підбору, підготовки, підвищення кваліфікаційного рівня та руху дипломатичних кадрів, зокрема пропонування кандидатур керівників зарубіжних представництв, генеральних і почесних консулів).

В окремі періоди МЗС виконував також додаткові функції. У 1992-1995 рр. після розформування Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків воно відповідало також за розробку та здійснення зовнішньоекономічної політики Болгарії [1, с. 54], з 2013 р. у зв'язку з курсом П. Орешарського на активізацію зовнішньої торгівлі Болгарії це положення знову увійшло до переліку функцій МЗС [3, с. 4]. До 1999 р. Статут МЗС містив пункт про спостереження й аналіз процесів і тенденцій розвитку болгарських меншин за кордоном, проте згодом цей обов'язок був покладений на Державну агенцію з болгар на чужині.

Роль МЗС у зовнішньополітичному механізмі залежала не лише від повноважень, але й від конкретних умов роботи. Наприклад, в період перебування при владі уряду

С. Сакскобургготського, який в руслі монархічних традицій надавав значну автономію для діяльності окремих міністерств і відомств, багато які з аспектів зовнішньополітичного курсу особисто визначались міністром закордонних справ С. Пасі [4, 144]. Тоді як наприкінці 1991-1992 рр. прем'єр-міністр Ф. Димитров - лідер Союзу демократичних сил - і міністр закордонних справ С. Ганев, призначений за квотою Руху за права та свободи, змагались за право формувати зовнішньополітичний курс. Зокрема, в той час, коли міністр здійснював візити до арабських країн, намагаючись зберегти зв'язки з ними, голова уряду робив публічні заяви на підтримку політики Ізраїлю на Близькому Сході [5, с. 385]. У січні 1992 р. між ними виникла суперечка з питання визнання незалежності Македонії: С. Ганев закликав узгоджувати свою позицію з ЄЕС, в той час як Ф. Димитров наполягав на самостійних діях. Тим не менше, прем'єр-міністр отримав перемогу в цьому протистоянні [6, с. 45].

Структура МЗС після 1989 р. декілька разів зазнавала значних змін. До 1992 р. зберігався поділ на відділи: територіальні чи політичні, які займались окремими напрямками зовнішньої політики Болгарії, а також функціональні, що забезпечували діяльність міністерства в цілому. У 1992 р. була здійснена істотна реорганізація, відділи почали називатись управліннями, а їх кількість скоротилась [1, с. 52-53]. З 1999 р. структурні одиниці МЗС отримали нову назву - дирекції, що зберігається до наших днів.

Перелік посилань

1. Иванов Т. Новата политическа система и механизмите на българската външна политика // Международни отношения. - 1992. - № 5. - С. 51-56.
2. Матеев И. Гласност и дейността на българското дипломатическо ведомство // Международни отношения. - 1990. - № 5. - С. 71-80.
3. Постановление № 202 на Министерския съвет от 11 септември 2013 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на външните работи // Държавен вестник. - 2013. - № 80. - С. 3-30.
4. Слатински Н. На вниманието на господин Президента, 2002-2006. - София: Изток-Запад, 2008. - 711 с.
5. Кралевска Н. Без заглавие: Рушители и строители на България. - София: Иван Вазов, 2001. - 444 с.
6. Katsikas S. Negotiating Diplomacy in the New Europe: Foreign Policy in Post-Communist Bulgaria. - London: I. B. Tauris, 2011. - 267 p.